

dr hab. Sławomir Rzepka
Katedra Archeologii Egiptu i Nubii
Wydział Archeologii
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej zatytułowanej:
***Ceramika wczesnodynastyczna z Tell el-Murra
na tle innych ośrodków Deltę północno-wschodniej***
przygotowanej przez mgr Magdalenę Kazimierczak
pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Ciałowicza

Recenzowana dysertacja to opracowanie materiału ceramicznego pozyskanego podczas kilku sezonów prac wykopaliskowych na stanowisku Tell el-Murra.

Praca obejmująca prawie 250 stron tekstu zasadniczego (wprowadzenie, metodologia, analiza materiału, spisy ilustracji i tabel, bibliografia) oraz katalog złożony z prawie 200 tablic.

Tekst zasadniczy podzielony został na dziewięć rozdziałów:

1. Informacje wstępne
2. Zagadnienia technologiczne
3. Zasady opisu oraz klasyfikacji ceramiki z Tell el-Murra
4. Ceramika z grobów i osady w Tell el-Murra
5. Analiza kulturowa ceramiki z grobów i osady w Tell el-Murra
6. Lokalizacja naczyń w grobach w Tell el-Murra
7. Naczynia ceramiczne w grobach z trumnami
8. Znaki garncarskie na naczyniach z Tell el-Murra
9. Podsumowanie

W rozdziale pierwszym Autorka stawia szereg pytań badawczych. Zostały one sformułowane przejrzysto i logicznie i zostały dobrze dobrane do materiału archeologicznego, który poddany został analizie. Co warto podkreślić, Autorka nie chce poprzestawać tylko na analizie formalnej i technologicznej ceramiki – celem badań nad ceramiką nie jest dla niej jedynie lepsze poznanie tej kategorii materiału archeologicznego, ale poznanie starożytnych społeczności, które naczynia wytwarzały i się nimi posługiwały. Ponieważ Tell el-Murra dostarcza materiałów zarówno z kontekstów osadniczych, jak i grobowych, jednym z podstawowych zadań, jakie Autorka sobie stawia jest porównanie zestawów naczyń z obu kontekstów. Tego typu analiza może być m.in. podstawą dla próba rekonstrukcji rytuałów pogrzebowych.

Druga grupa pytań, które Autorka formułuje, została streszczona już w tytule dysertacji: „Tell el-Murra na tle innych ośrodków Deltę północno-wschodniej”. Autorka podejmuje próbę ustalenia czy i na ile Tell el-Murra różni się od innych stanowisk bliskich chronologicznie i topograficznie. Głównym punktem odniesienia jest Tell-el Farcha, ale uwzględnione zostały i inne ważne stanowiska, takiej jak Minszat Abu Omar, Tell el-Iswid, Tell Ibrahim Awad.

W rozdziale „9.3. Wnioski” (str. 202-211) Autorka zwięźle i przejrzysto podsumowuje na ile – poprzez analizy prezentowane w rozdziałach 4-8 – udało się znaleźć odpowiedzi na pytania badawcze postawione na początku pracy. Zachowuje przy tym odpowiednią ostrożność i uczciwie przyznaje, że stan badań nie pozwala na definitywne rozstrzygnięcie części problemów.

Bogata bibliografia umieszczona na końcu zasadniczego tekstu dysertacji (str. 212-248) świadczy o dobrej orientacji Autorki w badanej tematyce i śledzeniu przez nią najnowszych publikacji z tego zakresu.

Najobszerniejszą częścią pracy jest katalog, złożony z prawie dwustu dwustronicowych „tablic”. Podzielony jest na dwie części: „13. Katalog i tablice naczyń z grobów, nr: 1-155” oraz „14. Katalog i tablice naczyń z osady, nr: 156-199”. Autorka zastosowała inny schemat opisu katalogowego dla ceramiki z grobów i inny dla ceramiki z kontekstu osadniczego, ale jest to dobrze uzasadnione nieco odmienną charakterystyką tych dwóch kategorii. Oprócz opisu każda pozycja katalogu zawiera też ilustracje: rysunki wszystkich naczyń i zdjęcia dużej części z nich. W części ilustracyjnej katalogu naczyń z grobów jest odczuwalny brak planów grobów, z

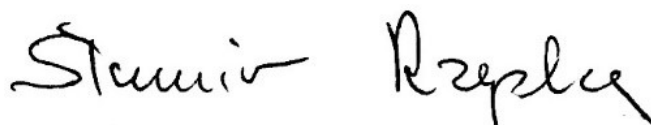
zaznaczeniem lokalizacji naczyń. Autorka kwestii lokalizacji różnych typów naczyń wewnątrz grobów poświęca sporo miejsca – tego dotyczy cały rozdział „6. Lokalizacja naczyń w grobach w Tell el-Murra” (str. 147-164), podsumowany obszerną tabelą nr 3. W katalogu, w części opisowej, lokalizacji każdego naczynia także poświęcony jest osobny akapit. Czytelnikowi dużo łatwiej byłoby śledzić spostrzeżenia Autorki na ten temat, gdyby każdy z kilkudziesięciu grobów, z których pochodzą naczynia, został zilustrowany nawet schematycznym planem, na którym czytelnik łatwo mógłby odnotować nie tylko położenie pojedynczego naczynia wewnątrz jamy albo komory grobowej, ale i bezpośredni kontekst: resztę wyposażenia grobowego, rozmiar i architekturę grobu.

Recenzent sugerowałby też wzbogacenie pracy o kilka wykresów, które, na przykład, mogłyby zilustrować częstotliwość występowania różnych typów naczyń w kontekście osadniczym i grobowym albo częstotliwość ich występowania w poszczególnych fazach użytkowania nekropolii. Dodanie takich wykresów do przyszłej publikacji dysertacji (miejmy nadzieję, że szybko się ona ukaże, oczywiście po przetłumaczeniu pracy na język kongresowy) ułatwiłoby czytelnikowi śledzenie wywodów Autorki.

Dysertacja została przygotowana starannie pod względem językowym. Także aparat naukowy (przypisy, spisy ilustracji, map, tabel i skrótów, bibliografia) jest stosowany właściwie i precyzyjnie.

Podsumowując: w opinii recenzenta praca prezentuje bardzo wysoki poziom merytoryczny, formalny i językowy. Jasno dowodzi badawczej dojrzałości i rzetelności Autorki.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Magdaleny Kazimierczak spełnia warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami) i wnioskuję o dopuszczenie mgr Magdaleny Kazimierczak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, 30.05.2022